

ITINERARIS DE LECTURA
EN VEU ALTA

Una antologia literària sobre l'amor

Per a segon cicle de secundària i batxillerat

Dossier per als mestres

INSTITUCIÓ DE LES LLETRES CATALANES

Juliol del 2009

Sumari

I · LA DECLARACIÓ D'AMOR (I L'AMOR IMPOSSIBLE)

De *Tirant lo Blanc*, de Joanot Martorell
De *Romeu i Julieta*, de William Shakespeare
De *Mar i cel*, d'Àngel Guimerà

II · L'AMOR CORRESPONDENT: ENAMORAMENT, EUFÒRIA, FESTEIG

De *L'amor boig*, de Pere Rovira
De *Aloma*, de Mercè Rodoreda
De *Louise. Un conte sobre la felicitat*, de Jordi Coca
De *Cartes d'amor*, de Pere Calders
De *Crònica de la vida d'Agustí Bartra*, d'Anna Murià

III · EL DESIG I LA SEXUALITAT (I LA GELOSIA...)

“Si la despullava”, de Joan Salvat-Papasseit
De *Mecanoscrit del segon origen*, de Manuel de Pedrolo
De *Jo pos per testimoni les gavines*, de Carme Riera
“No em prens ni et prenc...”, de Miquel Martí i Pol
De *Llibre de preludis*, de Jaume Cabré
De *Terra baixa*, d'Àngel Guimerà

IV · L'ENDEMÀ: EL FINAL DEL MIRATGE...

De *Laura a la ciutat dels sants*, de Miquel Llor
De *Judita*, de Francesc Trabal
De *Històries perverses*, d'Isabel-Clara Simó

V · LA MADURESA I EL RECORD

“Els amants”, de Vicent Andrés Estellés
“Voldria endinsar-me...”, de Montserrat Abelló
“La poma escollida”, de Josep Carner
“Maig d'amor”, de Gerard Vergés

VI · LA PLENITUD I L'ANIHILACIÓ

“De parar i desparar taula”, de Maria Mercè Marçal
“Jo em donaria a qui em volgués”, de Josep Palau i Fabre
“Só qui só”, de Joan Timoneda
“Amor, amor...” [XXI], d'Ausiàs Marc

Els autors

I · La declaració d'amor (i l'amor impossible)

–Digau-me, Tirant –dix la Princesa–: si Déu vos lleixe obtenir lo que desitjau, dieu-me qui és la senyora qui tant mal vos fa passar, que si en cosa neguna vos hi poré ajudar ho faré de molt bona voluntat, car molt me tarda de saber-ho.

Tirant posà la mà en la mànega e tragué l'espill e dix:

–Senyora, la imatge que hi veureu me pot donar mort o vida. Mane-li vostra altesa que em prenga a mercè.

Joanot Martorell
Tirant lo Blanc

JULIETA

De tu, només el nom m'és enemic;
tu ets tu: no ho ets pas, un Montagut.
Què és un Montagut? No és mà, ni peu,
ni braç, ni cara, ni cap altre membre
d'un cos humà. Oh, sigues un altre nom!
Què val un nom? Girant el de la rosa,
faria la mateixa dolça flaire.
També Romeu, si no es digués Romeu,
servaria els encisos que ja té
sense aquest títol. Romeu, treu-te el nom,
i a canvi del que no és cap part de tu,
pren-me sencera a mi.

ROMEU

I jo et prenc pel mot:
digue'm només "Amor", en nou bateig,
i ja no tornaré a ser mai Romeu.

William Shakespeare
Romeu i Julieta
Versió de Miquel Desclot

SAÏD

Senyora!... Blanca!... Perdoneu-me: us miro
 per sobre d'aquest món. Vós en la terra
 no heu nascut, no, com han nascut els homes.
 Vós sou d'altres espais, d'on s'engendraven
 de la meva infantesa els dolços somnis.
 En veure-us, en sentir-vos!... Sols amb l'aire
 que moveu en passar, la vida tota,
 tot el meu ser, cos i ànima es desperta,
 i sent, vibrant, que mor i viu alhora!
 I amb goigs i penes, i amb desigs i angúnies,
 l'alè que heu respirat cerco i aspiro,
 i en ell m'ofego i m'hi rebolco l'ànima!
 I una onada potent, com la que arrenca
 del fons del mar les roques per llençar-les
 contra el sol i la lluna i les estrelles
 una onada de sang, sospirs i besos,
 i bramuls de salvatge i clams de joia,
 i llàgrimes i queixes i harmonies,
 esqueixant-me en pujar trossos d'entranyes,
 als meus llavis acut, i en ells s'esberla
 per poder dir-vos, Blanca, que us estimo
 més que s'estima el vostre Déu els àngels,
 més que s'estima les hurís Mahoma,
 més que s'estimen tots els sers que alenen,
 que tots els que han viscut i els que han de viure,
 esperits i mortals en cels i terres!

[...]

BLANCA

Veniu, que jo us vull veure. No m'espanta
 la claror, no! Qui sou? Deixeu que us miri
 fins l'ànima pels ulls. Qui sou? Quin dia
 m'heu vist i us he vist jo? Quan em diguéreu
 tot el que ara m'heu dit, que una altra volta
 jo ho havia escoltat dels vostres llavis?
 Abans de néixer?... Abans d'aquesta vida,
 amorós com avui vós em parlàveu.
 No, no aparteu els ulls: ara us vull veure
 pel temps que no us he vist. Sense saber-ho,
 us enyorava, i éreu en els somnis
 meus, els de claustre i cel·la. Jo no sabia

com éreu vós llavors, i éreu com ara!
Pro no vull que moriu; la meva vida
en la vostra ha arrelat! Què hi fa que ens voltin,
en lloc de flors, serpents, si elles ens lliguen?
Vós! Del món odiat! Sobre la terra,
quant i quant heu patit! Quanta amarguesa
haurà begut la vostra ànima closa
dintre de tot del pit, sentint les ànsies
de volar, com la meva, i entre reixes
topant d'ales, glatint i fent-se trossos!
Quant de sofrir, Déu meu! Infeliç! Pobre!

SAÏD

I que tard que heu vingut! Jo sol la marxa
d'aquesta vida he fet, i avui al terme
us trobo del camí, vora el sepulcre!

BLANCA

Ah, no, Saïd! Ah, no! Que no ve l'hora
de morir, no! Déu meu, sento la vida
brotar en tot el meu ser! Vull viure! Salva'ns!

[...]

SAÏD

Tot és en va: vós sou el cel; jo l'aigua;
mai no es troben ací. Mireu: s'ajunten
només en l'horitzó!

Àngel Guimerà
Mar i cel

II · L'amor correspost: enamorament, eufòria, festeig

Els músics van començar a tocar. Vaig agafar-li la mà i ella es va apropar lentament fins que va ser a frec del meu cos. Amb la mà dreta la vaig atreure amb delicadesa; em va deixar fer i va unir la seva galta a la meva.

–Estàs bé? –em va dir a l'orella.

–Ara sí.

Jo no volia parlar, només volia sentir els seus pits contra el meu, les seves cuixes, que s'anaven tornant lentes, el seu alè, acariciant-me el coll com una navalla de cotó. A poc a poc, la música es va anar allunyant, i ja no érem allí, ballàvem vora el trencant de les ones, sols, i els fanalets de Las Palmeras, allà dalt, eren estrelles de colors, i la veu peresosa del trombó semblava un gemec de la lluna plena.

Pere Rovira
L'amor boig

Va besar-lo amb una mena de desesperació. Robert la va abraçar molt fort:

–Tinc por d'estimar-te, Aloma.

Després d'aquella nit va ser com una bogeria. Mai no hauria imaginat que algú pogués estimar-la tant. Sentia que Robert la desitjava tothora: hauria passat hores abraçant-la, besant-la, acariciant-la sota de la roba prima; com si la vida se'ls hagués d'acabar aviat. [...] Quan Robert sortia, l'esperava impacient, entrant i sortint del jardí. Així que el veia, obria el reixat i el besava com si l'ànima li fugís pels llavis. La sang li lliscava neta per les venes, li posava color a les galtes i li omplia els ulls de vida. Dormia sense somnis, morta de tanta felicitat.

Mercè Rodoreda
Aloma

Potser ningú no s'esperava que la Louise es quedés a Barcelona. Però va conèixer l'Albert. I aleshores tot va tenir un sentit nou, tot era ple d'esperances i cada moment de la seva vida li semblava el millor que havia viscut. Es trobaven, s'agafaven de la mà, passejaven, anaven al cinema, coneixien gent, parlaven de llibres i de viatges, s'estaven hores al pis d'ell, s'estimaven... La Louise va descobrir tots els seus sentits i la força dels sentiments; va descobrir que amb l'Albert hi podia ser feliç i que un impuls estrany els ajuntava. No havia de fer res més que deixar-se dur. I, sense adonar-se'n, es van anar acostumant l'un a l'altre. "L'amor també és això", pensava la Louise, "també és aquesta pau sense nom i aquesta tranquil·la felicitat."

Jordi Coca

Louise. Un conte sobre la felicitat

Dimarts, 27 d'agost

Nena meva: m'acabes de telefonar i estic més que content. Em feies una por!

Cada vegada que penso que et puc perdre per qualsevol cosa, em ve una tristesa infinita. Seria possible, Rosa, que hi hagués quelcom que ens allunyés?

Dic això perquè aquests darrers dies, en els replecs dels meus pressentiments, et sento una mica absent, com si no pensessis tant en mi, com si tinguessis menys ganes de veure'm, o sobretot com si hi hagués alguna cosa que em volguessis ocultar. És clar que ja sé el valor dels pressentiments i sé que la tristesa els anima i els fa prendre formes falses, a vegades. I jo tinc la tristesa de veure't, de no sentir-te tan a prop de mi.

[...] Si demà no et puc tenir unes quantes hores amb mi, si no et puc besar, si no puc repetir-te que t'estimo i sentir-t'ho repetir a tu, em tornaré definitivament ximple.

[...]

Dimarts, 8 setembre

Ja sé de què em ve el meu mal humor esporàdic, que es manifesta quan menys se l'espera. És que et faig pocs petons. Això és la clau, ho explica tot, no deixa lloc a dubtes.

Pere Calders
Cartes d'amor

Quan ell era fora, jo continuava flotant encara en l'espai tempestejat, estremida i radiant, agitada i exultant. Quan ell tornava, altra vegada la follia. Era un estat d'inquietud, de sofriment, d'un goig mai no conegut abans. Ara... als setze anys de matrimoni i als meus cinquanta-un d'edat... És a dir, en unes circumstàncies que generalment es creuen adverses per a aquestes aventures. Ara... sorgia de cop, ple, complet, en allau: la tendresa, les delicadeses, la contemplació, el rendiment, les escomeses apassionades, la follia de la possessió... Nits senceres, fins a l'alba, entre paraules, besos, llàgrimes, abraçades... Hores i hores, totes les hores que podíem sostreure a la vida normal, tancats a la cambra, sols en la nostra explosió.

Anna Murià
Crònica de la vida d'Agustí Bartra

III · El desig i la sexualitat (i la gelosia...)

:

SI LA DESPULLAVA

Si la despullava
oh, la meva amor!
un botó que queia
ja em donava goig
—ara la bruseta
i el cinyell tot pret,
mel rosada i fresca
la sina després:

al mig de la toia
clavellets vermells:

Joan Salvat-Papasseit
La rosa als llavis

I aquella nit entre dues mantes que havien anat a cercar al remolcador i que van estendre a l'indret més reulat de la caleta, contra les roques, en Dídac va atansar la boca a l'orella de la noia i mormolà:

–Alba, no et sembla que ja sóc un home?

Ella va obrir els ulls que havia aclucat, rebutjà la manta que la cobria i xiuxiuejà al seu torn:

–Sí, Dídac.

Va abraçar-lo al moment que ell s'incorporava i s'esmunyí sota seu, mirant-lo amb la cara il·luminada per la celístia; ell també la mirava, i va dir:

–T'estimo, Alba...

Ella li va engrapar una mà i la hi premé fort mentre els ulls se li enlloraven. I llavors s'alçà cap a ell perquè la penetrés. En acabar van haver de córrer, perseguits per la marea que ja els mullava els peus.

Manuel de Pedrolo
Mecanoscrit del segon origen

Cada segon que passava –al rellotge de les nostres venes era la plenitud de migdia–, tremolava el meu cos acariciat per les teves mans, ens acostava amb fortíssims reclams a qualque misteriós, inefable lloc. Un lloc fora del temps, de l'espai (un migdia, un vaixell), fet a la nostra mida i on cauríem sense salvació. Sense salvació, car aquella era l'única manera de salvar-nos, perquè allà baix, al negre de l'absolut, de l'inefable, ens esperava la bellesa, que es confonia amb la teva-meva imatge quan em mirava a l'espill de la teva carn.

Carme Riera

Jo pos per testimoni les gavines

NO EM PRENS NI ET PRENC...

No em prens ni et prenc. Traço el perfil d'un gest
i tanta llum es pobla del teu cos
que ja la llum ets tu i tots els colors
s'esbalcen i es confonen. Afuats,
esdevenim la punta d'un sol crit,
d'un sol desig, d'un sol pressentiment.
Vibra el silenci. Pluges i ventalls
mesclen els sons. L'espera és tensa. Tens
l'arc del teu cos i alhora acollidor.
Entro en tu, Marta, tendrament, i creix
en ones lentes, poderós, el goig
fins a assolir la fonda plenitud,
la balma clara sense tornaveus.
Pura i obscena et mostres. Tens els pits
suaus i erectes i te'ls beso. Tu
somrius a penes, bleixes i m'aculls.
Molt dolçament repeteixo el teu nom.

Miquel Martí i Pol
Estimada Marta

Adela va obrir amb suavitat i el va fer passar. Les persianes no estaven tirades i entrava la claror de les estrelles. Cap dels dos –amants inexperts– no es va adonar que no hi havia lluna; els contorns de les coses, però, s'endevinaven desdibuixats. Ell la calà nua dins la camisa de dormir però es va contenir per pànic del dolor inclement. Tots dos respiraven amb força. Cap gest d'estranyesa, cap inici de protesta fingida; s'havia trencat el gel i tots dos ho sabien.

–Witold, t'esperava.

Luvowski va tancar la porta i s'atansà a la dona anhelant:

–Abraça'm, Adela.

Ella se li va apropar i quan eren a frec li va passar el capciró dels dits pel front.

–Estàs suat, Witold. T'esperava. Què feies?

Witold va somriure, trist, i començava a tremolar. Emperò abans que l' enxampés la paüra que prové de l'amor, agafà Adela pels braços. Amb delicadesa. Ella s'abandonà i a Witold Luvowski li va ser cosa molt senzilla –gloriosa síntesi fatal– trobar l'indret exacte del coll on havia de mossegar.

Jaume Cabré
Llibre de preludis

MANELIC

Marta! Ai, Marta!... Si jo no et puc matar, no, perquè t'estimo, Marta! T'estimo! I t'estimava des d'allà dalt, al pujar tu, que jo era un grapat de neu que es va fondre mirant-te. I t'he estimat encara més al venir a trobar-te, pobre de mi, davallant a salts, com l'aigua dels cims a ajuntar-se amb l'aigua de la mar, que diuen que és amarganta! Que ho siga, d'amarganta; que ho siga; ella atrau com tu m'atraus a mi; perquè et desitjo i t'estimo, Marta! I ara més, i ara més; per... perquè no ho sé el perquè, ni em fa por el saber-ho! Perquè m'has enganyat potser; perquè he sentit la calor de la teva sang; perquè t'he respirat a tota tu tot jo! I mira, per mi no hi ha lleis d'ací baix ni res que m'aturi, que els llamps i les mestralades m'han fet lliure, i vui jo, perquè ho vui, besar-te i mossegar-te fins a l'ànima, i estrenye't en mos braços ofegant-t'hi en ells, confonent en un afany rabiós la mort i la vida, com a home i com a fera, que ho sóc i ho vui ser sempre home i fera, tot junt, tot, contra de tu i amb tu, i contra tothom, de la terra. (*La té a ella en sos braços mig desmaiada. Mira cap a la banda de la cortina i se l'emporta ràpid a l'altra banda en sos braços.*) I ara que me la vinguen a prendre! Ira de Déu! Que vinguen!

Àngel Guimerà
Terra baixa

IV · L'endemà: el final del miratge...

No veurà més en Pere; trencarà l'únic lligam afeccional que li queda. Reconquistarà la voluntat del marit. Ho pensa i ho creu; però només de girar el cap, sent un calfred de repugnància en adonar-se d'en Tomàs adormit, tan apoderat per la torpor; vuitanta quilos de carn roja, entresuada, inútil, les mans caigudes sense gràcia damunt la gira, el ronc persistent que li entreobre els badius del nas al ritme del lleu vaivé abdominal.

Miquel Llor
Laura a la ciutat dels sants

Judita em fa fàstic. Ahir es gratava els ulls amb un peu. He d'estar-me constantment prop d'ella, i el meu esperit, encara no la veu, fuig de mi i m'hi deixa, i se'n burla. Tremolo només de pensar que un dia pot posar-se malalta!

I pensar que, en altre temps, una malaltia sempre hauria multiplicat els meus gaudis! Quan ens coneguérem, la seva febre em féu feliç, i ara, només de pensar-hi em sento aclaparat! Judita aleshores bé devia ésser com ara; no és pas ella qui ha canviat, ni jo, ni ningú. Tot és igual. Si ara sempre penso en l'olor d'espínacs quan m'acosta els llavis, aleshores bé devia fer la mateixa olor, la seva boca. Si ara m'horripilen les seves celles massa depilades, en aquell temps no les hi havia pas conegudes més frondoses. Si ara em sembla grumollosa la pell del seu braç, bé devia tenir-la-hi aleshores que me'n cenyia el coll com amb una bufanda. Judita és igual, és la mateixa Lídotxka que sabia trasbalsar-me només dient-me, a la nit, que tenia els ulls girats cap al meu rostre...

Francesc Trabal
Judita

T'ho diré sense embuts: et deixo. He pensat tants cops aquesta carta, i he rumiat tant la manera com t'ho diria (miraré que em compregui, procuraré no ferir-la, seré ferm i delicat alhora, etc., etc.), que a la fi m'he decidit a tirar pel dret. Així que ja ho veus: et deixo. Tot, ho deixo: la casa, la feina i tu. I més clar encara: et deixo per una altra. Sí, sí, exactament això que estàs pensant: com un bandarria, com un podrit fill de sa mare, com un porc amb qui en mala hora et vas casar, ara fa tretze anys. Sóc tot això i moltes coses més: un irresponsable, un immadur, un boig que hauria d'anar a parar al psiquiàtric. O a la presó. Tot el que vulguis, nena.

A les espatlles on vagis a vessar les llàgrimes de dona abandonada, hi trobaràs tota la comprensió del món. El que no em perdonaran –i, de retruc, no t'ho perdonaran a tu– és que deixi la feina. D'això, sí que se'n faran creus, els amics que et quedin i que t'aconsolin dient que aquestes coses passen cada dia; però que deixi l'arquitectura, amb el prestigi, les peles i la res-pon-sa-bi-li-tat (a partir d'ara, prepara't, aquesta és la paraula que hauràs de suportar més vegades, i creu-me que ho sento), això no és normal, no és lògic, i et miraran de cua d'ull, per si s'encomana. Via vaginal, vull dir.

Isabel-Clara Simó
Històries perverses

V · La maduresa i el record

ELS AMANTS

No hi havia a València dos amants com nosaltres.

Feroçment ens amàvem del matí a la nit.
Tot ho recorde mentre vas estenent la roba.
Han passat anys, molts anys; han passat moltes coses.
De sobte encara em pren aquell vent o l'amor
i rodolem per terra entre abraços i besos.
No comprenem l'amor com un costum amable,
com un costum pacífic de compliment i teles
(i que ens perdone el cast senyor López-Picó).
Es desperta, de sobte, com un vell huracà,
i ens tomba en terra els dos, ens ajunta, ens empeny.
Jo desitjava, a voltes, un amor educat
i en marxa el tocadiscos, negligentment besant-te,
ara un muscle i després el peçó d'una orella.
El nostre amor és un amor brusc i salvatge
i tenim l'enyorança amarga de la terra,
d'anar a rebolcons entre besos i arraps.
Què voleu que hi faça! Elemental, ja ho sé.
Ignorem el Petrarca i ignorem moltes coses.
Les *Estances* de Riba i les *Rimas* de Bécquer.
Després, tombats en terra de qualsevol manera,
comprenem que som bàrbars, i que això no deu ser,
que no estem en l'edat, i tot això i allò.

No hi havia a València dos amants com nosaltres,
car d'amants com nosaltres en són parits ben pocs.

Vicent Andrés Estellés
Llibre de meravelles

VOLDRIA ENDINSAR-ME

Voldria endinsar-me
en el teu esguard clar
i sentir el tacte
de les teves mans
llises, tendres, sense
senyals ni nafres.
Viure amb tu cada un
d'aquells moments en què
se t'aniran fent més fortes
i més dures. I sentir-te
cada cop més a prop meu.

Montserrat Abelló
Al cor de les paraules

LA POMA ESCOLLIDA

Alidé s'ha fet vella i Lamon és vellet,
i, més menuts i blancs, s'estan sempre a la vora.
Ara que són al llit, els besa el soletet.
Plora Alidé; Lamon vol consolar-la i plora.

–Oh petita Alidé, com és que plores tant?
–Oh Lamon, perquè em sé tan vella i tan corbada
i sempre sec, i envejo les nores treballant,
i quan els néts em vénen em troben tan gelada.
I no et sabria péixer com en el temps florit
ni fondre't l'enyorança dels dies que s'escolen,
i tu vols que t'abrigui i els braços em tremolen
i em parles d'unes coses on m'ha caigut oblit.

Lamon fa un gran sospir i li diu: –Oh ma vida,
mos peus són balbs i sento que se me'n va la llum,
i et tinc a vora meu com la poma escollida
que es torna groga i vella i encara fa perfum.

Al nostre volt ningú no és dolç amb la vellesa:
el fred ens fa temença, la negra nit horror,
criden els fills, les nores ens parlen amb aspresa.
Què hi fa d'anar caient, si ens ne duem l'amor?

Josep Carner
Els fruits saborosos

MAIG D'AMOR

Són certes les paraules que vam dir-nos,
certa la primavera del teu cos
i cert l'espill d'amor dels teus ulls negres.

Suau plovia sobre el bosc tendríssim
de pins i diminutes margarides.
Sols el silenci, sols nosaltres sols.

D'aquí a molts anys potser recordaràs
que algú, algun dia, et va estimar moltíssim.
I et pujarà a la gola una dolçor
com una immensa mel, com una música.
La mateixa dolçor que ara jo sento
recordant-te en la meva soledat.

Res no val tant com un instant d'amor.

Gerard Vergés
Long play per a una ànima trista

VI · La plenitud i l'anihilació

DE PARAR I DESPARAR TAULA

Amor, saps?, tot avui, la meva porta
 frisant per fer-te pas s'obria sola.
 S'han omplert de viandes plats i taula.
 Tot resplendia en els cristalls de l'aigua.
 El julivert s'ha refet. (El rellotge
 toca les cinc. Vindràs?) Tota la casa,

avui no sembla la mateixa casa.
 Creix l'orenga i s'enfila per la porta.
 La fruita accepta el repte del rellotge.
 (Ja ho sé: les sis, i encara parlo sola!)
 A l'aigüera vessunya un somni d'aigua
 i plou desig a raig sobre la taula.

Amor... (Les set: no véns. Sota la taula
 s'amaguen els neguits. Fora de casa,
 la tristesa!) Quin goig els dits de l'aigua
 acarasant rajoles! Pany i porta
 com floriran quan tu arribis! Sola-
 ment vull que calli aquest rellotge.

Toquen dos quarts de vuit. Sóc el rellotge
 que amb minuts i segons paro la taula.
 Toco les vuit i, del cap a la sola
 de la sabata, sento que la casa
 ja no sé si és meva. Per la porta
 fuig, enyorat, el cor desfet de l'aigua.

Toco les nou i les deu, i sóc l'aigua
 gebrada a les agulles del rellotge.
 Amunt i avall ja no sóc jo qui em porta.
 Per encobrir neguits ja no tinc taula.
 Trenco el mirall i em rediu que sóc sola.
 Puja el desig i clivella la casa.

Per les escletxes, veus?, fujo de casa,
 raiera d'aquest foc que invoca l'aigua.
 (Vindràs quan morirà l'hora més sola?)
 La fruita perd l'aposta amb el rellotge
 i la tardor fa el ple damunt la taula.
 Res no troba sortida per cap porta.

La nit truca a la porta i ve ben sola:
 desparo taula i nego dins de l'aigua
 desig, rellotge, orenga, plats, cor, casa.

Maria-Mercè Marçal
Terra de mai

JO EM DONARIA A QUI EM VOLGUÉS

Jo em donaria a qui em volgués,
com si ni jo me n'adonés,
d'aquest donar-me: com si ho fes
un jo de mi que m'ignorés.

Jo em donaria a qui es donés
a canvi meu per sempre més:
que res de mi no me'n quedés
en el no-meu que jo en rebés.

Jo em donaria per un bes,
per un de sol, però que besés
i del besat em desbesés.

Jo em donaria a qui em volgués,
com si ni jo me n'adonés:
com una almoina que se'm fes.

Josep Palau i Fabre
Poemes de l'Alquimista

SÓ QUI SÓ

Só qui só, que no só io,
puix d'amor mudat me só.

Io crec cert que res no sia,
e, si só, só fantasia,
o algun home que somia
que ve a alcançar algun do,
puix d'amor mudat me só.

Só del tot transfigurat;
só aquell que era llibertat,
i ara d'amors cativat
me veig molt fora raó,
puix d'amor mudat me só.

Si só, puix que en lo món vixc
i a mi mateix avorrixc,
i segons que discernixc
veig la qui em dóna passió
puix d'amor mudat me só.

Joan Timoneda
Flor d'enamorats

:

Amor, amor, un hàbit m'he tallat
de vostre drap, vestint-me l'esperit:
en lo vestir ample molt l'he sentit
e fort estret quan sobre mi és posat.

Ausiàs Marc
Poema XXI

Els autors

Montserrat Abelló (Tarragona, 1918)

Poeta i traductora. Arran de la guerra civil, va haver d'exiliar-se a França, Anglaterra i Xile. La seva poesia intenta reflectir les veritats de la vida en lluita contra el silenci, especialment contra les veus silenciades de les dones, i la quotidianitat, a vegades des de la primera persona i d'altres des d'una tercera persona que deixa entreveure les arrels del jo. Com a traductora cal remarcar les traduccions de literatura anglosaxona: Sylvia Plath, Iris Murdoch, Dylan Thomas, entre d'altres. L'any 2008 se li va atorgar el Premi d'Honor de les Lletres Catalanes, essent la tercera dona en rebre el guardó, després de M.Rodoreda i de T.Pàmies.

Vicent Andrés Estellés (Burjassot, l'Horta, 1924 - València, 1993)

Poeta i periodista. Considerat el principal renovador de la poesia valenciana contemporània, és també recordat com el poeta més gran que ha donat el País Valencià, del segle XV fins a l'actualitat, és a dir, des de l'època d'Ausiàs Marc i Roís de Corella. Dels seus llibres de poesia destaca el segon volum de l'obra completa, *Les pedres de l'àmfora*, que va rebre diversos premis. Són remarcables també dos poemaris que descriuen el País Valencià: *Llibre de meravelles* i *Mural del País Valencià*. La seva poètica presenta dues constants, la mort i el sexe, i al·ludeix sovint al fet quotidià, amb un llenguatge directe i col·loquial. Va rebre el Premi d'Honor de les Lletres Catalanes (1978) i el Premi de les Lletres Valencianes (1984). Diversos cantants han musicat poemes seus. D'entre ells, sobresurt Ovidi Montllor amb *Coral romput*.

Jaume Cabré (Barcelona, 1946)

Llicenciat en Filologia Romànica, va ser durant anys professor d'institut a Vila-real i a Terrassa, professió que més tard abandonà per dedicar-se al guionatge de TV i de cinema. S'inicià literàriament com a autor de literatura infantil i juvenil i amb el conreu del conte, gènere que no ha abandonat mai del tot per bé que la novel·la l'ha situat com un dels més grans autors de la literatura catalana del darrer terç del segle XX. A partir de la dècada dels 80, es produeix la seva consolidació de la mà de dues novel·les –*La Teranyina* i *Fra Junoy o l'agonia dels sons*– i d'un recull de narracions –*Llibre de preludis*–, obres que comparteixen personatges i l'espai geogràfic de Feixes, una transposició de la ciutat de Terrassa, cosa que porta a parlar de l'anomenat "Cicle de Feixes" per referir-nos a l'esmentada trilogia. La reflexió sobre l'ambició de poder i la intolerància marca els eixos centrals d'aquestes dues novel·les i, en general, de l'obra de Cabré. Si en un inici, les novel·les de l'autor s'inscrivien en un marc històric, a poc a poc aquestes es van aproximant a l'època contemporània: a *L'ombra de l'eunuc* (1996), Cabré fa una reflexió estètica centrada en els darrers anys del franquisme i a *Les veus del Pamano* (2004), la seva novel·la més celebrada per la crítica, aprofundeix en el tema de la memòria històrica.

Pere Calders (Barcelona, 1912-1994)

Contista i novel·lista. Es donà a conèixer als primers anys trenta amb dibuixos, articles i contes a diaris i revistes. Als vint-i-quatre anys publica els primers llibres: el recull de contes *El primer arlequí* i la novel·la curta *La glòria del doctor Larén*. L'any 1939 s'ha d'exiliar i, després d'una breu estada a França, es traslladà a Mèxic, país on va viure durant vint-i-tres anys i on coincidí amb el seu cunyat, l'escriptor Avel·lí Artís Gener "Tísner", germà de Rosa, la seva segona companya, a qui dedica les cartes d'amor que formen part de l'epistolari que fragmentàriament reproduïm en aquesta antologia. A Mèxic escriu els que han estat considerats els seus millors textos, que tenen des del primer moment el reconeixement de la crítica, com els contes de *Cròniques de la veritat oculta* (1955) i de *Gent de l'alta vall* (1957), i la novel·la *Ronda naval sota la boira* (1966). Torna a Catalunya el 1962 i l'any 1968 es publica el volum *Tots els contes*, un reconeixement a la seva obra narrativa caracteritzada, principalment, per la creació de situacions estranyes i sorprenents, a les quals es dóna versemblança

mitjançant el joc de llenguatge. Amb la novel·la *L'ombra de l'atzavara* (1964), guanya el Premi Sant Jordi. A la dècada dels vuitanta li arriba la popularitat arran de l'èxit del muntatge teatral *Antaviana*, creat per la companyia Dagoll Dagom i basat en contes seus. Des d'aleshores es van reeditant tots els seus llibres i encara se'n publiquen de nous amb contes inèdits. Rep el Premi d'Honor de les Lletres Catalanes (1986) i poc abans de morir és distingit amb el Premi Nacional de Periodisme (1993).

Josep Carner (Barcelona, 1884 - Brussel·les, 1970)

Poeta, narrador, dramaturg, assagista i traductor. És conegut com "el príncep dels poetes catalans". Renovador de la poesia, de la llengua i de la prosa. Llicenciat en Dret i en Filosofia i Lletres, ingressà a la carrera diplomàtica. Exercí càrrecs a Gènova, San José de Costa Rica, Le Havre, Hendaia, Beirut, Brussel·les i París. Durant la guerra civil espanyola es mantingué fidel a la República i no tornà a residir mai més a Catalunya. El llibre de poemes *Els fruits saborosos* (1906) és considerat per la crítica com una de les fites del Noucentisme, moviment del qual Carner és capdavanter. La seva obra poètica evoluciona cap al postsimbolisme, amb llibres, entre d'altres, com *Auques i ventalls*, *El cor quiet i Nabí*, aparegut en català el 1941 a Buenos Aires, basat en la història bíblica de Jonàs, que serveix a Carner per poetitzar sobre el procés humà de presa de consciència de la pròpia existència i la dels altres. *Poesia* (1957) recull la poesia de Carner escrita fins aleshores que el poeta sotmet a una intensa reescriptura i reordenació; el llibre conté el volum inèdit *Absència*. El 1968 es recollí tota la seva obra dins el volum d'*Obra Completa*. Ha estat traductor, entre d'altres, d'autors com Charles Dickens, William Shakespeare, Mark Twain, Arnold Bennett, Alfred de Musset, Jean de La Fontaine, Daniel Defoe o Lewis Carroll. Amb només vint-i-sis anys, el 1910, és proclamat Mestre en Gai Saber en els Jocs Florals.

Jordi Coca (Barcelona, 1947)

Novel·lista, assagista i dramaturg. Va ser director de l'Institut del Teatre durant els anys 1988 a 1992. La seva narrativa passa per diferents etapes, des de la recerca formal que evoluciona cap a una literatura de preocupació social i política, fins a una obra més introspectiva, d'anàlisi de psicologies especials. Algunes de les seves novel·les, com *Mal de lluna* (1988), *La japonesa* (1992) i *Louise: un conte sobre la felicitat* (1993), obren una etapa dominada per la reflexió social. A Sota la pols (Premi Sant Jordi 2000) i a La dona del ball (Premi Carlemany, 2007), novel·les amb clares referències autobiogràfiques, l'autor relata els foscos anys de la postguerra i la preguerra, respectivament.

Àngel Guimerà (Santa Cruz de Tenerife, 1845 - Barcelona, 1924)

Dramaturg i poeta. És l'únic dramaturg català del segle XIX que traspasa fronteres a escala europea. Comença la carrera literària amb la poesia: és proclamat Mestre en Gai Saber (1877) i presideix els Jocs Florals de Barcelona (1889). La seva primera tragèdia en vers, *Gal·la Placídia* (1879), se situa dins la tradició del romanticisme històric. Amb *Mar i cel* (1888) planteja la intolerància intercultural i especialment religiosa centrada en l'enamorament dels dos joves, Saïd, algerià, i la cristiana Blanca, i la impossibilitat de dur a terme el seu amor. Obté un èxit sense precedents: l'obra és traduïda a vuit idiomes, i inicia la projecció internacional de l'autor. S'inaugura, doncs, l'etapa de plenitud de Guimerà, que s'estén fins al 1900, i durant la qual estrena les seves obres més representatives que recullen amb trets realistes la vida de la Catalunya coetània: *Maria Rosa* (1894); *Terra baixa* (1897), una altra de les seves obres més celebrades, on es fa ressò de les idees filosòfiques rousseaunianes del "bon salvatge", on la natura –la Terra alta– és símbol d'innocència i bondat natural, mentre que la terra baixa conté l'essència de la malignitat. Manelic, el pastor, s'oposa així a Sebastià, el cacic del poble, per causa de Marta, que esdevé per aquest darrer un objecte de plaer; *La filla del mar* (1900) és un drama contemporani que planteja la dissortada recerca afectiva d'una noia marginada pel seu origen forà. El 1889 és elegit president de la Lliga de Catalunya; els seus discursos polítics, pronunciats arreu del país, són recollits en el volum *Cants a la pàtria* (1906). El 1909, rep un multitudinari homenatge popular. Va ser membre numerari (1911) de l'Institut d'Estudis Catalans.

Miquel Llor (Barcelona, 1894 – 1966)

Novel·lista, contista i traductor. La seva prosa, molt elaborada, fa patent la influència de Joyce, Proust, Svevo, Dostoievski i Freud, i és essencial per entendre la recuperació i l'evolució del gènere novel·lístic en la literatura catalana del segle XX, que havia estat minimitzat per moviments com el Noucentisme. Llor es va consagrar amb *Laura a la ciutat dels sants* (1931), premi Joan Crexells 1930, novel·la on descriu amb profunditat l'atmosfera d'una ciutat hostil, tancada i sotmesa a una religiositat anquilosada i repressiva –Comarquinal, referent literari de Vic– que s'enfronta al comportament de la protagonista femenina, una dona de Barcelona que xoca amb la rigidesa social de la població i que patirà un doble fracàs amorós, primer amb el seu marit i, després, amb el seu amant. L'obra permet a l'autor efectuar una anàlisi pròxima al realisme psicològic. Són remarcables les traduccions que va realitzar d'obres d'André Gide i Alberto Moravia, entre d'altres.

Ausiàs Marc (València? 1400/1401-València, 1459)

Poeta. La seva obra es compon de 128 poemes dedicats, principalment, al tema amorós. A partir de la seva primera edició impresa (1543), s'intentà d'agrupar l'obra en cants d'amor, de mort i morals i, encara, un cant espiritual. La novetat de la seva poètica, que s'oposa gairebé radicalment a la dels trobadors, rau precisament en el fet d'emprar exclusivament la llengua catalana i, sobretot, de partir d'un jo poètic, sincer i íntim. En aquest sentit, els seus poemes amorosos són, en tot cas, una filosofia de l'amor que expressa la contradicció entre l'amor sensual i carnal i l'amor intel·lectual o espiritual. D'aquí neix el drama interior del poeta, que es manifesta des de la veritat del sentiment més personal. L'únic element que encara lliga Marc amb la poesia dels trobadors és la utilització del *senhal* o pseudònim per anomenar l'estimada, com Plena de Seny o Llir entre Cards. Molts dels seus poemes han estat musicats pel cantautor valencià, Raimon, qui ha fet una gran tasca de divulgació de la seva obra.

Maria Mercè Marçal (Barcelona, 1952-1998)

Poeta, novel·lista, traductora i assagista. Tot i haver nascut circumstancialment a Barcelona es considerà sempre d'Ivars d'Urgell (Pla d'Urgell), població on va passar tota la infantesa i on tenia les arrels familiars. Llicenciada en Filologia Clàssica, exercí de catedràtica de Llengua i Literatura Catalanes en diversos instituts. L'any 1973 fundà, juntament amb Ramon Pinyol, l'editorial Llibres del Mall. A més de prendre part activament en la vida literària catalana, participà en la política des del signe nacionalista radical i també, i molt especialment, en tot allò que feia referència al feminisme, que no abandonà mai i que s'anà convertint, a poc a poc, i cada vegada més, en la columna vertebral de la seva obra, com una manera de capbussar-se en la pròpia identitat, entesa des d'un punt de vista personal i col·lectiu alhora. Es donà a conèixer l'any 1977 amb el recull de poemes *Cau de llunes* (Premi Carles Riba 1976). Des d'aleshores publicà diversos poemaris –*Bruixa de dol* (1979), *Terra de mai* (1982), *Sal oberta* (1982) i *La germana, l'estrangera* (1985)–, l'últim del quals, *Desglaç*, recull l'obra escrita entre el 1984 i el 1988. *Llengua abolida* (1973-1988), publicat el 1989, és el seu volum d'Obra Completa. *Raó del cos* (2000), recull algunes composicions inèdites escrites arran de la seva malaltia. Com a novel·lista, publicà la novel·la *La passió segons Renée Vivien* (Premi Carlemany 1994), que obtingué diverses distincions de la crítica. Ha traduït al català l'obra de Colette, Yourcenar, Woolf, entre d'altres. Alguns cantautors catalans han posat música i veu als seus poemes, per exemple Marina Rossell, Ramon Muntaner, Teresa Rebull, Celdoni Fonoll i Maria del Mar Bonet. El llibre *Sota el signe del drac* (2004) recull els seus estudis i reflexions literàries.

Miquel Martí i Pol (Roda de Ter, Osona, 1929-2003)

Poeta i traductor. Als catorze anys comença a treballar al despatx d'una fàbrica tèxtil fins que ha de plegar el 1973 a causa d'una esclerosi múltiple. La seva poesia, d'arrel autobiogràfica, transcendeix la realitat de l'àmbit de la seva malaltia i del temps històric concret, i crea un paisatge interioritzat, que

transmet serenitat. En són un exemple els poemaris *Vint-i-set poemes en tres temps* (1972), *La pell del violí* (1974), *Cinc esgrafiats a la mateixa paret* (1975), *Llibre dels sis sentits* (1974), i *Quadern de vacances* (1976). El reconeixement públic li arriba amb la publicació dels reculls *L'arrel i l'escorça* (1975), *El llarg viatge* (1976) i *Amb vidres a la sang* (1977) i, sobretot, també, amb *Estimada Marta* (1978), poemari amorós a partir del qual el poeta fa un canvi de rumb en la seva actitud vital, confirmat per l'afirmació de la vida, del goig i del plaer. Músics com Celdoni Fonoll, Lluís Llach, Maria Cinta o Maria del Mar Bonet, entre d'altres, han cantat els seus poemes. Martí i Pol, traduït a més de quinze llengües, és considerat un dels poetes en llengua catalana més populars i llegits. Va ser guardonat, entre d'altres, amb la Creu de Sant Jordi (1983), el Premi d'Honor de les Lletres Catalanes (1991) i la Medalla d'Or de la Generalitat de Catalunya (1999).

Joanot Martorell (Gandia, la Safor 1410-València, 1465)

Cavaller i prosista. Pertanyent a la noblesa mitjana, els primers documents escrits que parlen de la seva figura ho fan amb el tractament de mossèn, com corresponia a tot aquell que havia estat armat cavaller. Entre el 1938 i 1939 va viure a Anglaterra, on va conèixer la sumptuosa vida de la cort, estigué en contacte amb cavallers de tot Europa i va tenir accés a molta literatura que havia de ser important per a la seva obra. Es pensa que hi va trobar els materials per a escriure la primera part de la seva gran novel·la, cabdal per a la literatura catalana i europea, *Tirant lo Blanc*. És indubtable, segons els estudiosos, que *Tirant lo Blanc* (València, 1490) beu de la realitat de la seva època. Considerada novel·la global, l'obra presenta les aventures cavalleresques i militars del seu protagonista complementades i condicionades sovint per les aventures amoroses de Tirant amb la princesa Carmesina, descrites amb una prosa viva on la tensió del llenguatge es concentra magistralment en l'expressió de l'erotisme. Els dos personatges es caracteritzen per la seva riquesa psicològica, pel sentimentalisme i la sensualitat. S'atribueix a Martorell l'obra, *Flor de Cavalleria*. És autor, també, del relat inacabat *Guillem de Varoic*, el qual es considera un esbós dels primers capítols de *Tirant lo Blanc*.

Anna Murià (Barcelona, 1904 - Terrassa, 2002)

Novel·lista, narradora, assagista, traductora i periodista. Durant els anys trenta, dugué a terme una important tasca periodística i d'activisme cultural i polític, posant de relleu el paper de la dona en la societat. En acabar la guerra civil, es va exiliar a França i, després, amb el poeta Agustí Bartra, a la República Dominicana, Cuba i Mèxic, on van viure durant trenta anys. Van tornar a Catalunya el 1970 i es van instal·lar a Terrassa. Es va iniciar en la novel·la amb *Joana Mas* (1933), un relat psicològic plantejat des d'una visió del món oberta i progressista, i de caràcter més social és la seva segona novel·la, *La peixera* (1938). A Mèxic publicà narracions i llibres infantils. *Crònica de la vida d'Agustí Bartra* (1967/1990), iniciada l'any 1943, i *L'obra de Bartra* (1975), són volums on Murià explica la vida que va viure amb el poeta, tant a nivell familiar com intel·lectual, alhora que constitueixen una aproximació a la seva obra literària. L'any 2003 aparegué el llibre pòstum *Reflexions de la vellesa*, recopilació d'articles i pensaments dels seus darrers anys.

Josep Palau i Fabre (Barcelona, 1917-2008)

Poeta, narrador, assagista i dramaturg. L'any 1939 inicià els estudis de Filosofia i Lletres, que acabà el 1943. El 1944 publica el primer recull de poemes *L'aprenent de poeta*, que va impactar en aquells moments per la incorporació de l'erotisme en algunes composicions, element que es manté al llarg de la seva obra i que forma part d'aquest procés d'autoconeixement interior que caracteritza la seva poesia. Poeta d'intencionalitat inconformista, segueix en part la línia poètica dels poetes francesos Rimbaud i Artaud, que anys més tard va traduir al català. Va ser el creador i l'editor de la revista *Poesia* (1944-1945), i un dels fundadors de la revista *Ariel* (1946-1951). La seva obra poètica ha quedat recollida a *Poemes de l'alquimista*, i les proses sobre art i literatura a *Quaderns de l'alquimista*. És considerat un dels màxims experts de l'obra i la personalitat de Picasso, de les quals ha fet estudis que han estat traduïts a una desena de llengües. Entre d'altres guardons, ha obtingut la Creu de Sant Jordi (1989) i el

Premi d'Honor de les Lletres Catalanes (1999). La seva obra narrativa es recull en els *Contes de capçalera*. Va morir a Barcelona el 23 de febrer de 2008 als noranta anys d'edat.

Manuel de Pedrolo (L'Aranyó, 1918 - Barcelona 1990)

Novel·lista, dramaturg, poeta i traductor. És un dels escriptors més prolífics de la literatura catalana contemporània. Conrea tots els gèneres literaris i col·laborà amb articles, contes i assaigs en la majoria de revistes catalanes de l'època. La seva producció creativa sobrepasa el centenar d'obres, sobretot, en prosa, amb novel·les com *Cendra per Martina* i *Totes les bèsties de càrrega* i amb el cicle novel·lístic *Temps Obert*. La novel·la *Mecanoscrit del segon origen* (1974), una de les més llegides durant la dècada dels setanta, narra l'aventura de Dídac i d'Alba, dos joves únics supervivents d'un atac extraterrestre que pràcticament anorrea la vida al planeta. El projecte narratiu de Pedrolo és un dels més ambiciosos de la literatura catalana de la postguerra, per la voluntat de tocar tots els gèneres temàtics dins de la novel·la i per l'esforç d'introduir dins la literatura catalana les innovacions tècniques que caracteritzen la renovació narrativa del segle XX. Cal remarcar el seu esforç per obrir els camins de la novel·la de gènere, que a poc a poc s'anà consolidant, des del negre, policíac fins al de ciència-ficció. Autor polifacètic per excel·lència, tradueix obres d'autors com John Dos Passos, Jean-Paul Sartre i William Faulkner, entre altres, i dirigeix la col·lecció de novel·la negra, *La cua de palla*. Obté diversos premis literaris i és distingit amb el Premi d'Honor de les Lletres Catalanes el 1979.

Carme Riera (Palma, 1948)

Narradora i assagista. Catedràtica de literatura espanyola a la UAB. El recull de narracions *Te deix amor, la mar com a penyora* (1974) va ser una obra molt ben acollida per la crítica i el públic i la que va llançar-la cap a una carrera de gran novel·lista. En el camp de la novel·la, destaquen *Joc de miralls*, *Dins el darrer blau*, sobre la persecució dels jueus mallorquins i la seva mort a la foguera per la Inquisició, *Cap al cel obert*, on reapareixen descendents dels xuetes de la novel·la anterior, *La meitat de l'ànima*. Destaquen també els seus estudis de literatura espanyola, especialment els dedicats a la generació de poetes barcelonins d'expressió castellana.

Mercè Rodoreda (Barcelona, 1908 - Girona, 1983)

Novel·lista, narradora, poeta i autora teatral. La seva infantesa transcorregué entre el barri barceloní de Sant Gervasi, on va néixer, i el de Gràcia, a tocar del primer. L'ambient familiar, procliu a la literatura, li va suposar adquirir de petita un pòsit literari nodrit principalment pels autors de la Renaixença com Aribau o Verdaguier, però també d'altres com Ruyra o Carner, que de gran recordarà com a grans mestres. Durant els anys trenta dugué a terme una gran activitat com a periodista, amb la publicació d'entrevistes i retrats d'autors, que li anà fent l'ofici d'escriptora. Durant aquests anys publica contes infantils i cinc novel·les, de les quals només una, *Aloma* (1938/1968), Premi Crexells 1937, revisada anys més tard, és plenament acceptada per l'escriptora. Aquesta obra, amb un clar rerefons autobiogràfic, presenta l'experiència negativa i frustrant de l'amor que viu Aloma, una noia jove enamorada d'un home madur; l'obra, a més, presenta alguns dels trets que preludien l'obra posterior de l'autora, com és el marc espacial centrat a Barcelona, concretament a Sant Gervasi; l'anàlisi psicològica d'un personatge femení; el procés simbòlic que es desplega al llarg d'un text de tall aparentment realista, o el llenguatge senzill i planer però altament elaborat. Pel gener de 1939 empenyé la ruta de l'exili, que la dugué a França i, posteriorment, a Ginebra. Durant la seva estada a París, es dedicà a la redacció de contes i a la poesia, gènere en el qual obtingué el premi de Mestressa en Gai Saber en els jocs florals de Montevideo. Ja a Ginebra, inicià la redacció de les novel·les que l'han consagrada com a un clàssic de la literatura catalana i europea: *La plaça del diamant* (1962), obra que narra la història d'opressió i soledat de la seva protagonista, ha estat una de les seves novel·les més celebrades i ha estat traduïda a trenta llengües; *El carrer de les camèlies* (1966), que va obtenir el premi Sant Jordi, se centra també en el personatge femení de Cecília, una noia a la recerca de la seva pròpia identitat; *Jardí vora el mar* (1967) és la primera novel·la on el protagonista és un home, el jardiner que observa distanciat la realitat; i *Mirall trencat* (1974), novel·la coral entorn d'un

personatge femení que esdevé la base troncal de la història familiar que s'hi narra, va ser acabada ja a Catalunya, on Rodoreda retorna definitivament l'any 1973. El 1980 fou guardonada amb el Premi d'Honor de les Lletres Catalanes.

Pere Rovira (Vila-seca de Solcina, Tarragonès, 1947)

Poeta, dietarista, novel·lista i assagista. Professor a la UdL. La seva poesia –el 2006 la reuneix en el volum *Poesia, 1979-2004*– reflexiona sobre dificultats morals, socials i emocionals de l'ésser humà davant la vida. Pel que fa a la novel·la, l'any 2007 publicà *Amor boig*, que guanyà el Premi Ciutat de Barcelona. Destaca, també, com a autor d'assaig literari, amb estudis sobre Gil de Biedma, Gabriel Ferrater, entre d'altres.

Joan Salvat Papasseit (Barcelona, 1894-1924)

Poeta. Autor també d'articles, de manifestos i d'altres proses de caire polític i social. La seva obra és marcada per l'inconformisme, l'idealisme i l'ombra d'una mort precoç. Els seus poemes, que tenen influències avantguardistes però també tradicionals, evolucionen des de *Poemes en ondes hertzianes* (1919) passant per *La gesta dels estels* (1922) i culminant amb l'entusiasme vital del poeta a *El poema de la rosa als llavis* (1923), un dels més grans poemes eròtics de la literatura catalana, on el poeta utilitza l'aventura amorosa com a fil conductor per presentar la seva visió de la vida en constant renovació. *Óssa menor*, el seu darrer llibre de poemes, va ser publicat pòstumament el 1925. Morí de tuberculosi el 1924. La ciutat de Barcelona el recorda amb un monument al Moll de la Fusta, al peu del qual hi ha reproduït el poema "Nocturn per a acordió", que fa referència a l'època en què l'autor va fer-hi de vigilant nocturn. La seva obra poètica ha estat difosa al gran públic, sobretot a partir de les musicacions i recitacions de cantants com Lluís Llach, Ovidi Montllor, Guillermina Motta, Ramon Muntaner i Joan Manuel Serrat entre d'altres.

William Shakespeare (Stratford-on-Avon, 1564-1616)

Poeta, dramaturg, comediògraf, actor i empresari teatral. Féu d'actor durant una vintena llarga d'anys i escriví obres de teatre que representava la companyia teatral d'un amic seu amb gran èxit. Ell mateix va participar en l'empresa de creació d'un nou teatre, construït el 1599, anomenat The Globe. En deixar de ser actor, cap el 1611, es retirà a Stratford, on morí el 23 d'abril de 1616. Les seves tragèdies exploren els diferents matisos de la condició humana, deixant al descobert les passions més primitives de l'individu, com la gelosia, l'ansia de poder, la venjança, la intolerància, i com aquestes poden anorrear la voluntat dels seus protagonistes aconduint les seves conductes cap a uns camins irreconciliables amb la vida. Al costat d'aquestes, però, Shakespeare és autor d'una sèrie d'obres que presenten una visió crítica dels costums i de la societat de l'època amb un humor amable que, sovint, s'acosta a les comèdies d'embolics pròpies de l'època. D'entre les seves obres més celebrades cal citar *Romeu i Julieta*, que presenta la tragèdia amorosa de dos amants davant la impossibilitat de dur a terme la seva relació pel fet de pertànyer a famílies rivals; *Hamlet*, *Otel·lo*, *Macbeth*, *Juli Cèsar*, *Somni d'una nit d'estiu*, *Molt soroll per a no res*, *El mercader de Venècia* o *La comèdia dels errors*. És important destacar la tasca de traducció que de l'obra de Shakespeare va fer, a partir de 1943, Josep M. de Sagarra, publicant fins a vint-i-vuit traduccions seves. Un altre dels traductors catalans de l'obra shakespeariana ha estat Salvador Oliva.

Isabel-Clara Simó (Alcoi, 1943)

Novel·lista i periodista. Inicià la seva carrera literària com a narradora i ben aviat deixà veure a les seves obres els interessos feministes d'una banda, i socials i polítics, de l'altra, que l'han moguda sempre. Entre la narrativa cal destacar *Històries perverses* (1992. Premi Crítica Serra d'Or) i *Dones* (1997), obra de la qual es va fer una versió teatral i cinematogràfica. Paral·lelament, s'ha revelat com a una novel·lista prolífica, entre les quals cal assenyalar *Júlia*, *El mossèn*, una biografia novel·lada de

Jacint Verdaguer, *La Salvatge* i *Raquel*. Col·labora regularment a la premsa i a publicacions periòdiques.

Joan Timoneda (València, 1518/1520-1583)

Poeta, autor dramàtic, narrador i editor. Com a llibreter, va dur a terme una important activitat literària i editorial. Edità un bon nombre de plecs poètics i de cançoners de destinació popular, amb obres pròpies i d'altres autors. Dins de les d'estil tradicional, destaca *Cancionero llamado Flor de enamorados* (1562), amb 280 composicions, 54 de les quals són en català i una és bilingüe. També fou un divulgador de romanços propis i d'altres, continguts en les col·leccions *Rosas de Romances* (1573).

Francesc Trabal (Sabadell, 1899 - Xile, 1957)

Novel·lista i periodista. Amb Joan Oliver i Armand Obiols forma l'anomenat Grup de Sabadell, marcat per la seva actitud crítica i de rebuig a la burgesia –de la qual formaven part per ascendència familiar– i pel desig de provocar la societat del moment. A partir de 1919 el Grup de Sabadell es consolida i el 1925 funda l'editorial La Mirada, que s'estrena amb la publicació del llibre de Trabal, *L'any que ve* (1925), llibre d'acudits il·lustrat per ell mateix i altres artistes. L'any 1929 publica la seva primera novel·la, *L'home que es va perdre*, a la qual segueixen *Judita* (1930), una de les més reeixides, *Quo vadis, Sánchez?* (1931), *Era una dona com les altres* (1932), *Hi ha homes que ploren perquè el sol es pon* (1933) i *Vals* (1936). Totes elles traspuen un rerefons de buidor i d'insatisfacció pel que fa a les relacions humanes, amb predomini d'un humor provocatiu, que en ocasions se situa en la línia d'un absurd que remarca precisament el cert nihilisme a què ens aconduïx sovint la seva obra. Fou un dels intel·lectuals que organitzà la sortida cap a l'exili dels escriptors catalans i la seva provisional acollida a França, especialment a Roissy-en-Brie. Posteriorment, es traslladà a Xile, país on treballà durant molts anys impulsant-hi iniciatives per incentivar la presència de la literatura catalana i on morí.

Gerard Vergés (Tortosa, 1931)

Poeta, assagista i traductor. Analista clínic i doctor en farmàcia. La seva poètica, amb una bona dosi d'ironia, reflecteix la influència dels clàssics: Villon, March, Shakespeare, etc., sense deixar de banda la voluntat d'innovació i originalitat. També ha publicat llibres d'assaig i com a traductor destaca la seva traducció de *Tots els sonets de Shakespeare*.

Selecció de textos: Marta Nadal

Guió: Oriol Izquierd